

ДИМИТЪР ПЕТРОВ

ТЕРВЕЛ

РОДЕНИЯТ ДА ПОБЕЖДАВА

КНИГА-ИГРА

София
2020

От автора

Снастоящата книга-игра читателят ще се потопи в една отминала епоха, изпълнена с предизвикателства и опасности, но и с героизъм и велики дела. Ще се сблъска с непримирими противници, ще преживее важни събития от българската и световната история. Едновременно с това ще се забавлява, влизайки в обувките на един от най-значимите български владетели – кан Тервел.

За написването на книгата използвах цялата официална и потвърдена информация за живота и управлението на Тервел, стараяйки се да се придържам възможно най-близо до реалния ход на събитията. Боравих както с наличните извори, така и с утвърдени изследвания на видни историци, сред които: акад. Васил Гюзелев, проф. П. Павлов, проф. Г. Атанасов и г-р Ал. Стоянов. Включих и немалко факти, свързани с рода Дуло, подчертавайки трайната диря, която е оставил в хилядолетната ни история. Успоредно с това се постарях да обрисувам битата и културата на средновековния българин.

Разбира се, както всяка друга книга-игра, така и тази изобилства от епизоди, които не представляват историческа истина. Те допълват основния сюжет, като същевременно не се отклоняват съществено от особеностите на историческия период.

Бойната система в последната глава от книгата е изградена на базата на тази, която небезизвестният автор Майкъл Майндкрайм е използвал в своята книга-игра „Гневът на викингите“. Тя представя по интересен начин противопоставянето на войски, всяка от които има своите предимства и недостатъци, а от

играча се изисква да е достатъчно съобразителен, за да навдвие успешно своя противник.

Тук е моментът да изразя благодарността си към всички, които ме подкрепиха в този своеобразен литературен дебют. На първо място, разбира се, това е читателят, който ми гласува огромно доверие. Следва Юри Иванов, който е основен редактор на книгата и е доказан специалист в областта на книгите-игри. Специални благодарности и на Веселин Асенов – моя научен консултант, както и на екипа на „Българска история“ в лицето на Станимира Вѝтева, която награди по блестящ начин стила на книгата. Искам да изразя признателност и на Александър Торофиев, който ми даде безценни съвети и първоначални насоки в изграждането на гейм механиката, както и на Мирослав Александров, който също много ми помогна с идеи и предложения. Трябва да благодаря и на двамата изключителни автори на исторически романи, които нямам честта да познавам – Бойко Беленски и Емил Димитров, чиито трудове, посветени също на кан Тервел, ме вдъхновиха. И на последно място, но не и по важност, искам да благодаря и на моето семейство, което през целия процес на работа беше до мен и ме подкрепяше във всяко взето решение. Приятно четене!

*Посвещавам тази книга на покойния ми дядо, който
ме научи да обичам истински историята и родината.*

Димитър Петров

Какво е книга-игра?

В тази книга ти ще бъдеш кан Тервел. Ще ръководиш действията му, ще взимаш важни решения за бъдещето на България и дори ще говориш от негово име. Съдбата на все още младата българска държава ще лежи на твоите плещи! Осъзнаваш колко сериозна задача е това, нали?

Как се чете и играе една книга-игра? Нейното съдържание е разделено на епизоди (в тази книга те са 600, разпределени в четири глави), като техният номер се намира в началото на самия текст. За да проследиш историята, трябва да спазваш указанията в края на всеки епизод. Там се намират и препратките – номерата на следващите епизоди, към които ще трябва да преминеш. Те са или след тире (както в долния пример), или в скоби:

Можех да го убия (15) или да го пощадя (25).

Понякога препратките са директни, например: „*Отиди на 101*“. При тях няма да имаш право на избор.

В друг случай можеш да попаднеш на ситуация с няколко варианта за продължение на историята, т.нар. разклонение.

Пример: *Нападателят направи няколко крачки и се озова до мен. Как трябваше да реагирам?*

– *да се нахвърля върху него с голи ръце, за да го изненадам – 75;*

– *или първо да напишам меча си, който беше до постелята – 84.*

При тях ще трябва да прецениш кой е най-добрият според теб избор, след което да продължиш към посо-

чения епизод. Например, ако решиш, че да се нахвърлиш върху нападателя с голи ръце, е най-правилно, трябва да отидеш на епизод 75 и да продължиш историята оттам.

В определени ситуации няма да имаш избор, а ще трябва да разчиташ на своя късмет. За целта ще хвърлиш обикновен шестостенен зар и според резултата ще продължиш към съответния епизод.

Пример: *Хвърли един зар.*

Ако резултатът е между 1 и 3, премини към 11.

Ако е между 4 и 6, отиди на 22.

Ако не разполагаш със зар, можеш да използваш и таблица с числа (това е обикновена таблица, в която има разпръснати числа от 1 до 6 и ти със затворени очи трябва да избереш едно от тях) или програма за генериране на такива.

Много често твоят път в играта ще зависи и от това какви стойности си записал в дневника (за него ще стане дума малко по-късно).

Пример: *Провери колко точки имаш в графа **Отношения с боилите**.*

Ако са 10 или повече, мини на 35.

В противен случай, продължи към 46.

Тук трябва да пресметнеш колко точки имаш в графа **Отношения с боилите**. Ако установиш, че те са точно 10 или са повече, продължаваш историята от епизод 35, в противен случай, преминаваш към епизод 46.

Възможно е да стигнеш до епизод, слагащ край на твоето приключение. Ако това стане, ще трябва да изтриеш всички записани стойности в дневника и да започнеш играта отначало. Има случаи, в които можеш

да стартираш отново не цялата книга, а само главата, на която се намираш в момента (тази възможност трябва да бъде включена в текста на фаталния епизод, за да я използваш). Това, което трябва да направиш тогава, е да изтриеш всички стойности, които си отбелязал в дневника в играта на тази глава, след което да я започнеш отново. За твое успокоение, в тази книга фаталните епизоди са малко и до тях ще те доведат единствено поредица от наистина много лоши избори.

Правила

По време на цялата игра освен да правиш избори, ще трябва да отбелязваш определени стойности в своя дневник. Той се намира в края на книгата и се състои от шест графи. За три от тях ще прочетеш сега, а за останалите ще разбереш по-късно, в процеса на игра. Дневникът е направен по такъв начин, че да можеш да го отделиш от книгата, за да е по-лесно да отбелязваш стойностите си на него. Препоръчително е при попълване на дневника да ползваш молив и гумичка, защото, както стана ясно по-горе, ако стигнеш до епизод, слагащ край на твоето приключение, ще трябва да изтриеш записаните стойности. Ако изразхожиш дневника, не се притеснявай, винаги можеш да го намериш като електронен файл от сайта на издателството ни (www.bulgarianhistory.shop), откъдето можеш да си го изтеглиш и принтираш, за да го ползваш при повторна игра.

Стойностите са изключително важни за хода на историята, така че трябва внимателно да ги следиш и отбелязваш.

Ще започнем с първата и най-важна графа – **Лични качества**. Тя е съставена от три показателя – **Сила**, **Издръжливост** и **Мъдрост**. Започваш с по пет точки за всеки един от тези показатели и ще можеш да ги увеличаваш без ограничения.

Точките Сила определят колко добър боец е Тервел и ще са ключови при провеждането на битки или дуели (те се водят по специални правила, които ще научиш по време на самата игра). Тези точки могат само да растат, без да намаляват.

Точките Издръжливост олицетворяват живота и здравето на твоя герой. При определени ситуации те ще намаляват, а в други – ще се увеличават. Важно е да запомниш, че ако достигнеш нула точки **Издръжливост**, играта ти ще приключи и ще трябва да я започнеш отначало.

Точките Мъдрост отразяват интелекта и опита на Тервел. В зависимост от изборите, които правиш през цялата игра, те ще се увеличават или ще намаляват. Не могат обаче да паднат под нула.

Въпреки че графата е наречена **Лични качества**, точките в нея ще се влияят и от решенията, които вземаш във връзка със своята войска. Например, ако по време на битка избереш неподходяща стратегия и вследствие на това българската армия загуби, ще бъдеш принуден да извадиш определени точки **Издръжливост** или **Мъдрост**. Обратно, ако твоята армия победи, ще можеш да прибавиш точки **Сила**, **Издръжливост** или **Мъдрост**.

Втората графа в дневника е наречена **Отношения** и е отредена за вътрешната и външната политика на кан Тервел. В нея ще трябва да отбелязваш точки за отношения с две групи, които са пряко свързани с българската държава – **боилите** и **славяните**, както и с четири други народности – **ромейте**, **аварите**, **хазарите** и **Куберовите българи**, явяващи се съседи на България по това време. В графата са зададени началните им стойности:

Боилите – 5. Голяма част от българската аристокрация подкрепя управлението на рода Дуло.

Славяните – 4. Славянските племена в държавата засега са верни на кана и му сътрудничат в държавните дела.

Куберовите българи – 4. Двама братски народа поддържат добри отношения и си помагат.

Ромеите – 3. Въпреки съществуващия мирен договор, ромеите не изпитват особени симпатии към българите.

Аварите – 2. Те никак не харесват българите заради пораженията, които търпят от тях.

Хазарите – 1. Българи и хазари вече дълги години се намират във война.

Колкото повече точки **Отношения** имаш с една от тези групи, толкова по-добре ще е настроена тя към теб и ще е готова да ти окаже съдействие при необходимост. Ако точките обаче са прекалено малко, е много вероятно съответната група да откаже да ти помогне или да ти създаде неприятности. Стойностите тук могат да нарастват неограничено и дори да бъдат отрицателни. Последното ще означава, че дадена група се е превърнала в твой смъртен враг.

Третата графа е свързана с икономическата част от играта. Тя е наречена **Хазна** и в нея ще трябва да добавяш или изваждаш определено количество номизми. Номизмите са важни, защото с тях ще можеш да си осигуриш предимство в някои ситуации, да закупуваш най-различни неща, които да са ти полезни в хода на самата история, да строиш определени ключови сгради и т.н. Започваш с 20 000 номизми, като количеството им може да расте неограничено, но не може да бъде отрицателно.

На другата страница от дневника, озаглавена „Прогрес“, ще можеш да отбелязваш своите стойности след завършването на определена глава, както и да водиш битките си в графата, наречена „Бойно поле“. Така, ако избереш да преиграеш само определена глава, а не цялата книга, ще можеш да видиш кои стойности са ти останали от предишната глава. В графа „Оценка на играта“ ще имаш възможността да отбележиш какви оценки си получил след приключването на играта.

В края на книгата е поместена **карта, изобразяваща България** и нейните съседни страни по това време, която можеш да използваш през целия процес на игра, за да се ориентираш по-добре в протичащите събития.

Това е всичко, което трябва да знаеш засега. За останалите графи, за битките и дуелите ще разбереш по време на четене на книгата. Нека играта започне!

Кратка история преди управлението на кан Тервел

През първата половина на VII в. кан Кубрат, от старинния династичен род Дуло, оглавява борбата на българските племена срещу тюрките и успешно отхвърля властта им. С това се създава военнополитически съюз от държавен тип, наречен от ромейските летописци Стара Велика България. В следващите години, като резултат от успешни военни действия, Кубрат значително разширява земите на българската държава. Нейните граници обхващат територия, простираща се на изток до река Кубан, на запад до река Днепър, на север до река Донецк и на юг до Азовско и Черно море. За столица е избран черноморският град Фанагория.

Сред тези успешни военни действия е и войната на кан Кубрат с Аварския каганат, водена около 635 г. В нея българският владетел успява да разгроми аварите и да присъедини част от земите им, бележейки началото на дълбока криза в тяхната държава.

Постигнатите военни победи и вътрешна стабилизация превръщат Кубрат в силен и авторитетен владетел. Това, от своя страна, привлича интереса на могъщата Източна Римска империя. Летописци свидетелстват, че през 635 г. между кан Кубрат и ромейския император Ираклий е сключен мирен договор, съхранен до смъртта и на двамата. Българският владетел е почетен с ромейската титла патриций и получава богати дарове. Според някои изследователи двамата владетели са добри приятели още от времето, когато Кубрат пребивава в Константинопол (някъде след 619 г.). Вероятно тогава той е и покръстен.

Две десетилетия по-късно Стара Велика България е изправена пред сериозна опасност от изток, в лицето на Хазарския каганат, зародил се също върху руините на тюркската държава. Войната между българи и хазари се води още докато кан Кубрат е жив, като българският владетел се справя повече от успешно със защитата на своята държава. Ромейските хронисти свидетелстват, че Кубрат заръчал на синовете си да не се разделят, а да останат единни, за да са силни пред враговете. Около 665 г. той умира, но синовете му избират да не следват неговия завет. Всеки от тях, без най-големия – Батбаян, който остава в бащините си земи, за да даде отпор на хазарите, поема към различни краища по света.

Три години по-късно Батбаян е окончателно разбит от хазарите и принуден да признае върховенството на Хазарския каганат. Вторият син Котраг се установява по средното течение на р. Волга, където през X в. се появява Волжско-Камска България. Четвъртият син Кубер първоначално се настанява в земите на Аварския каганат, в областта Панония, но впоследствие бяга оттам, разбивайки аварите в няколко сражения, и пристига в Керамисийското поле (днешна Северна Македония). Петият син Алцек извървява дълъг път и се установява в Южна Италия.

С най-голямо значение за нашата история е пътят на третия Кубратов син – Аспарух. Той поема с народа си на запад, към устието на река Дунав, побеждава аварите и се настанява в областта Онгъл. След като спира окончателно арабското нашествие, император Константин IV Погонат започва подготовка за поход, за да се справи и с българите. През пролетта на 680 г. кан Аспарух изненадва василевса, като нахлува в ромейските територии и унищожава близките до

Дунава земи (днешна Североизточна България). В отговор на това през лятото на същата година ромейският император организира поход по суша и море срещу българите. В битката при Онгъла (680 г.) кан Аспарух успява да разгроми в пъти по-многочислената ромейска войска, след което продължава на юг и присъединява към своята държава територията между Дунавската делта, Черно море и Стара планина. По това време тези земи са обитавани от племенното обединение на Седемте славянски племена и племето севери. С техните князе кан Аспарух сключва договор, според който северите трябва да поемат защитата на източните проходи в Стара планина, а Седемте славянски племена – западните части на планината, както и охраната на северозападните земи. По този начин се подсигурира южната и северозападната граница на българската държава от евентуални нападения на ромеи и авари. Българите, от своя страна, се съгласяват да пазят част от проходите в Източна Стара планина и земите, граничещи с Хазарския каганат.

През пролетта и лятото на 681 г. кан Аспарух, подпомогнат от славянските племена, предприема редица нападения в Тракия. Империята няма сили да се противопостави на честите набези, застрашаващи дори сигурността на нейната столица Константинопол, и е принудена да уреди конфликта по мирен път. Така между кан Аспарух и император Константин IV Погонат е подписан мирен договор, с който Източната Римска империя признава на българите правото да владеят завоюваните земи и се съгласява да им изплаща ежегоден данък. Империята юридически признава съществуването на една нова държава на Балканския полуостров – България. С това име тя е спомената за първи път на заседанието на Шестия вселенски събор в Константинопол от

9 август 681 г. За столица на българската държава се утвърждава Плиска.

В следващите няколко години кан Аспарух воюва с аварите, като успешно разширява западната българска граница, присъединявайки славянското племе тимочани.

През 687 г. новият ромейски император Юстиниан II нарушава мирния договор с българите, отказвайки да им плаща годишен данък, и стяга войската си за поход в техните земи. На следващата година (688 г.) василевсът напада Куберовите българи в Керамисийското поле, както и славяните, намиращи се северно от Солун, като преселва много от последните в Мала Азия. На връщане от похода императорът е причакан в Родопите от обединените войски на Аспаруховите и Куберовите българи и е напълно разгромен. Самият той се спасява по чудо от смъртта.

След претърпяното поражение Юстиниан II не е в състояние да продължи войната и е принуден да зачита условията на мирния договор от 681 г. Южната граница на българската държава за дълго време остава спокойна. Ситуацията на североизток с хазарите обаче е доста сериозна и застрашава съществуването на все още младата българска държава.

В игровата част на книгата българските и чуждестранните владетели няма да бъдат упоменавани със съвременната позната хронология и генеалогична хронография, съответно и Източната Римска империя е упомената само като Римска империя. Това е така, за да може текстът да отговаря в най-голяма степен на случилото се през онези времена, когато летоброенето е било твърде различно от сегашното, а владетелите не са споменавани с тяхната хронологична последователност.

Пролог

Пролетта на 701 г.

Слънцето бавно залезе и оцвети Плиска в червено. Стотици мъже и жени се завръщаха изморени от продължителната работа по полетата около столицата и по това време градът гъмжеше от народ, а хорската глъчка се чуваше далеч отвъд крепостните стени. Само в канския дворец цареше мъртвешка тишина. Баща ми, канът, седеше дълбоко замислен в своя красиво изработен и позлатен дървен престол, а очите му шареха навсякъде из овалната тронна зала. Превалил отгавна зенита на своята младост, владетелят на българите бе с дълга до раменете прошарена коса, островърха брада и мустаци. Облечен бе в прелестен тъмнокафяв кафтан, изящни бели беневреци и тъмночервени меки ботуши. Пред него бяхме застанали аз – канартикинът Тервел, кавханът Изот, учиргу-боилът Ахтум, кана боил колобърът Корсис и великите боили Домета и Карнота. Шестимата мъже, които съставлявахме Великия кански съвет.

И преди бях виждал баща си притеснен – та той беше преживял какво ли не през годините, – но никога дотолкова разтревожен. Всички знаехме каква е причината. Вече три години нашите североизточни съседи, хазарите, навлизаха в земите ни и подлагаха на унищожение всички села и крепости, които им се изпречваха на пътя. Техният владетел – каганът Ибузир Глиаван – се беше зарекъл, че ще срине до основи гържавата на Аспарух, както бе направил с тази на баща му – кан Кубрат. Думи, за които баща ми се кълнеше, че ще отмъсти на всяка цена.

По-притеснителното беше, че с всяко следващо нападение хазарите се доближаваха все по-близо до центъра на българската държава – Плиска. Поредицата от дълги и дълбоки валове, която години наред ни защитаваше от враговете, вече не можеше да ги задържи и те я пресичаха без особени затруднения. Българската войска, която охраняваше границата, не успяваше да се противопостави на яростния им напор и търпеше поражение след поражение. Това се дължеше и на факта, че най-добрите ни воители бяха разположени по южната граница с Римската империя. Аспарух не вярваше в мирния договор с ромеите, тъй като те веднъж вече го бяха нарушили, и настояваше най-силната българска конница да бъде разположена в близост до тях, за да е в помощ на славянското племе севери, което по договор охраняваше планинските проходи в Хемус.

Проблемът с хазарите отначало бе приеман за временно явление, защото подобни набези се осъществяваха открай време и винаги успяхме да ги отблъснем. Но сега положението беше различно. Според наши разузнавачи, разположени в противниковите земи, в този момент хазарите бяха събрали огромна армия и се насочваха именно към столицата ни. Затова трябваше възможно най-скоро да вземем важно решение, което касаеше бъдещето на българската държава.

След дълги размисления българският владетел се изправи и вдигна високо във въздуха силната си десница. Всички знаехме какво означаваше това – великият кан Аспарух тръгва на война!

Продължи към 1.

I. Отмъщението

1.

Препускахме възможно най-бързо на североизток в желанието си да изненадаме прииждащите хазари. Тропотът на хиляди български коне озвучаваше обширните равнини по пътя ни. Пътувахме почти денонощно, като едва на два пъти спирахме, за да поспим за няколко часа. Най-отпред препускаше Аспарух, наричан още от старите воители Белият конник, защото баща ми винаги яздеше красив бял жребец. Той бе облечен в своята позлатена ризница и пурпурночервен плащ – късметлийското му облекло, с което бе спечелил не една битка. Дългата му коса се вееше свободно от силния вятър, който минаваше през равнините на Малка Скития. Заг него бях аз заедно с ичиргу-боила Ахтум и останалите най-приблизени боители на кана. Около нас препускаше личната гвардия на владетеля – най-силните бойци в държавата, а след тях бяха вече всички останали воители, които наброяваха приблизително пет хиляди души. Само толкова беше успял да събере Аспарух за това кратко време. Аз вярвах, че и с по-малко хора ще победим, защото знаех колко силен е един български воин, когато се сражава за държавата си и иска да отмъсти на хората, поробили родното му място отвъд Евксинския понт.

На петия ден по залез слънце достигнахме река Истър и решихме да направим лагер в близост до големия водоем. За кратко време хиляди юрти се опънаха на равното пространство. Над лагера се носеше приятната

миризма на прясно опечено дивечово месо, а шурците в полетата наоколо свиреха весело.

Сегях замислен пред своята юрта и гледах внимателно как един млад воин грижливо сресва гривата на своя черен кон. За нас конят беше свещено животно и немарливото отношение към него, особено по време на война, се наказваше със смърт. Такава участ грозеше и всеки, който яздеше боен кон в мирно време. Конят е това същество, което не само ни помага по време на война, но и ни храни с превъзходното си кобилешко мляко. Животно, което съпътства българина от раждането до смъртта.

Изведнъж се чу звукът на бойния рог и разбрах, че е станало време за срещата на боилите в канската юрта.

Мини към 5.

2.

Нямах намерение да чакам, докато приключи проповедта, затова се отправих към ромеите. Забелязали присъствието ми, те прекъснаха своите поучения и се обърнаха към мен:

– Сине божи, какво тревожи душата ти, че прекъсваш така внезапно нашата проповед – каза блажено най-възрастният от тях.

– Аз съм българският кан Тервел и искам да знам защо проповядвате християнството по моите земи без изрично разрешение?

Те се стреснаха от думите ми и веднага се поклониха.

Извади 1 точка от графа Отношения с ромеите заради грубата ти намеса в проповедта и прелини към 20.

3.

Дълго време аз и моите приближени стояхме неподвижно и гледахме с насълзени очи тялото на моя баща. Не можехме да повярваме, че нашият владетел вече не е сред нас. За да повдигна настроението на хората си, застанах отпред и заговорих:

– Воини! Моментът е труден за всички ни, защото ни напусна най-достойният сред нас! Човекът, довел ни по тези земи и предвождал ни не в една победоносна битка. Мъж, достоен за пример. Но ние не трябва да страдаме за неговата загуба, нито да губим вяра в себе си, а напротив! Ние трябва да съберем сили, да отблъснем хазарите и да докажем за пореден път силата на българското оръжие!

Ичиргу-боилът Ахтум с бавна крачка се приближи към мен:

– Знаете ли, господарю, Вие много приличате на Вашия баща – каза с усмивка той, а по лицето му се стекоха капки сълзи. – Наследили сте безценното му умение да убеждава всеки с думите си, както и безкрайната любов към родината и целия български народ! Горд съм, че лично служех на баща Ви до сетния му час и че ще мога да служа и на Вас!

Погледнах ичиргу-боила в очите и осъзнах защо баща ми беше успял да постигне толкова много в своя живот. С такива храбри и предани хора зад гърба си човек можеше с лекота да преобърне света!

Погребяхме нашия ювиги, както и всички останали загинали, на един хълм, недалеч от гората, в която те загубиха живота си. По стар български обичай починалите се заравяха в посока север-юг, като в гроба им се поставяха техните лични вещи и оръжия, как-

то и трупът на любимия им кон, за да продължи да им служи и в отвъдния свят. Кана боила колобърът Корсис изпълни един кратък ритуал и така се обърна с молба към духовете на предците, които да посрещнат душите на мъртвите. Застанах над гроба на баща си и се заклек със сълзи на очи, че един ден ще отмъстя на неговия убиец, и че за България ще се говори из целия свят!

Преброявайки труповете на загиналите хазари, установихме, че сме избили една малка част от тях, а те не бяха последвали отряда ни с цялата си налична войска и все още разполагаха със значителни сили. Засега удържахме настъплението им, но те щяха да се завърнат с още по-голяма битка. Трябваше веднага да потегля за столицата и да започна подготовка за следващото голямо сражение. Наредих на воините ми да останат тук, ако хазарите решат да продължат с нашествието си, а аз, Ахтум и стотина конници се подготвихме за път към Плиска.

Ичиргу-боилът Ахтум се приближи към мен с карта в едната си ръка и ме попита:

– Ювиги, имаме три варианта за маршрут към столицата.

По кой път трябваше да минем? (Можеш да погледнеш картата в края на книгата, за да се ориентираш по-добре.)

– през Томис, за да възстановим силите си и да проверим състоянието на крепостта – 11;

– направо през Малка Скития, без да спираме, за да се приберем по-бързо – 22;

– през Дръстър. Не е близо, но ще видим какво е тамошното положение – 33.

4.

Хазаринът отправяше ожесточени удари, които на моменти трудно отбивах. Личеше си, че е каляван в много битки. Обаче и аз не бях за подценяване. Изчаках го да се изтощи, след което с ловък замах избих сабята му. Той ме изгледа втрещено. Преди да успее да реагира, го нападнах и с мощно гвижение отсякох главата му. След това се затичах към поляната.

Извади 1 точка Издръжливост и добави 1 точка Сила в графа Лични качества.

След това отиди на 19.

5.

Всички бяхме насядали в кръг на опънатия червен килим, разположен в центъра на широката юрта. Дядо ми Кубрат навремето беше завоювал този килим от персите и оттогава той се използваше само и единствено за важни събития.

Аспарух погледна изпитателно всеки един от своите верни боили, след което проговори:

– Боили! Дойде време да измислим стратегия за предстоящото сражение с измаилтяните. Няма нужда да ви споменавам колко важно е то за бъдещето на скъпата ни гържава, която създадохме с цената на немалко жертви. – За момент баща ми замълча, а в очите му видях смесица от тъга и ярост. – Ахтум, какви сведения ни донесоха съгледвачите?

Ахтум, висок и добре сложен мъж с гладко избръснатата глава и черна брада, на средна възраст, беше един

от най-доверените хора на Аспарух и заемаше важната позиция ичиргу-боил. Той отговаряше за столицата, както и за всички останали вътрешни крепости и ръководеше лично дясното крило на българската войска.

– Ювиги, съгледвачите ни докладваха, че хазарската войска е разположена на стан на около сто стагия от позицията ни и е поне три пъти по-многочислена от нашата. Смятам, че ще са тук утре преди обяд – отвърна притеснено Ахтум.

Аспарух удари с ръка в земята и се замисли. Не очакваше такава развитие. Желанието му да изненада хазарите, преди да са навлезли дълбоко в българските земи, се беше провалило и трябваше да се предприеме нова стратегия.

– Това не е добре – промълви тихо канът.

– Освен това, старейшините на селата около нас ми споделиха, че преди седмица няколко хазарски гружини са пресекли Истъра и са нападнали поселищата им, както и тези по-навътре в Малка Скития. Те в момента се притесняват да не понесат още един удар от нашествениците – добави ичиргу-боилът.

– Разбрах. Ще се постарая да не претърпят повече щети. Сега искам да чуя вашите предложения как да спечелим предстоящата битка.

Баща ми не взимаше прибързани и еднолични решения, а се допитваше до своите приближени боили. Затова и се слаवेशе с безграничната си мъдрост.

В юртата настана пълна тишина. Всеки осъзнаваше сериозността на предстоящото събитие и не смееше да изрече на висок глас своето предложение.

– А ти, сине. Какво мислиш? – обърна се изведнъж Аспарух към мен.

Изненадах се от внезапния въпрос. Отдавна участвах в канските съвещания, но не ми се беше налагало

да предлагам военни стратегии. Трябваше възможно най-бързо да измисля нещо.

В главата ми се въртяха три варианта:

- да им организираме засада – 8;*
- да ги нападнем директно на сутринта – 16;*
- да ги заобиколим и нападнем в гръб – 24.*

6.

Изчаках търпеливо проповедта да приключи и се запътих към ромейските свещеници. Най-възрастният от тях, забелязал моето присъствие, се приближи с усмивка и ме попита:

– Имаш някакъв въпрос във връзка с християнството ли, сине божи?

– Не, напротив. За друго идвам. Аз съм българският кан Тервел и искам да знам защо проповядвате християнството в земите ми без изрично разрешение? – отговорих с леко повишен тон, за да ги сплаша.

Ромеите се стреснаха от думите ми и веднага се поклониха.

*Добави 1 точка в графа **Отношения с ромеите** заради проявеното търпение и мини към 20.*

7.

Хазаринът отправяше неспирни удари, надявайки се, че ще успее да ме затрудни. Аз обаче отбивах с лекота всяка негова атака, като дори на два пъти успях да го

раня. Противникът ми бе каляван в много битки, но аз бях далеч по-добър боец от него. В един удобен момент замахнах с меча си и избих неговата сабя. Той ме изгледа втрещено. Преди да успее да реагира, отново го нападнах и с мощен замах го обезглавих. След това се затичах към поляната.

*Добави 1 точка **Сила** в графа **Лични качества**.
След това отиди на 19.*

8.

– Предлагам да им организираме засада на сутринта в някоя гъста и труднодостъпна гора в близост до реката – отговорих аз.

Огледах се и видях мнозина от присъстващите да клатят одобрително глави, включително и баща ми.

– Господарю, предложението Ви е много добро – каза със задоволство Ахтум. – Трябва само да измислим как да ги примамим към нас.

След кратко обсъждане решихме да изпратим отряд от стотина конници, който да нанесе бърз удар по хазарите, след което лъжливо да се оттегли и да ги въвлече в капана. Само така можехме да изненадаме противник, който е по-многоброен от нас, за малкото време, с което разполагахме. Събранието се разтури и всеки се отправи към своята юрта, за да си почине за утрешната битка.

*Добави 1 точка **Мъдрост** в графа **Лични качества** и 1 точка в графа **Отношения с боилите**.
След това продължи към 12.*

9.

Приближих Доброслав и му казах, че заедно с провизиите ще изпратя и известно количество номизми. Това ми спечели нови мили пожелания от славяните, както и купища венци от цветя. Старейшината се доближи до мен и ми даде една много красива кама, с дръжка от еленова кост. Благодарих сърдечно за подаръка, а след това продължихме по пътя си.

*Добави 1 точка в графа **Отношения със славяните**, както и 1 точка **Сила** в графа **Лични качества** заради придобитата кама. Извади 1000 номизми от графа **Хазна** и продължи към 28.*

10.

Наредих на Ерник да им даде нужните номизми, за да си построят жилища. Комир и неговите сънародници в знак на благодарност ми подариха един красив сребърен пръстен, на който бе изографисана луната. Българите, също като аварите, почитахме луната, защото по нейните фази се ориентирахме кога е най-добре да започнем поход, битка, война и т.н. Аваринът се доближи и ми каза, че пръстенът ще ми даде сили, за да преборя всички мои бъдещи врагове. Приех го с радост, след което продължих към свореца на Ерник, за да си почина от изминалите тежки събития.

*Добави 1 точка в графа **Отношения с аварите** и 1 точка **Сила** в графа **Лични качества** заради получения подарък. Извади 1500 номизми от графа **Хазна**. След това продължи към 28.*

11.

Привечер наближихме морската крепост Томис. Управителят ѝ – бори-тарканът Батуал, ни посрещна коленопреклонно и ни разведе из града, за да ни покаже новите подобрения. Когато присъединихме Томис към държавата, градът беше в окаяно състояние – пристанището бе занемарено, жилищата едва се крепяха на основите си, а през процепите в крепостната стена свиреше вятърът. Тогава баща ми реши да сложи Батуал за управител, защото знаеше, че той е отговорен човек и ще въдвори ред. Изборът беше правилен. Сега градът нямаше нищо общо с това, което беше преди няколко години. Крепостните стени бяха поправени отлично. Пристанището беше уредено и в него кипеше оживена търговия със стоки от ромейски морски градове, а жилищата бяха стегнати по източен стил и изглеждаха като малки палати. Една прелестна гледка.

– Поздравления, Батуал, градът изглежда великолепно. Не мога да повярвам, че си успял да го съградиш за толкова малко време.

– Благодаря Ви, ювиги – отвърна усмихнат бори-тарканът. – Предлагам сега да отидем в двореца ми на брега на морето и да се насладим на една прекрасна вечеря.

Съгласих се мигновено, защото бях много гладен и изтощен от скорошната битка, и се отправихме към брега. По пътя обаче ни настигна един млад войник в кожена ризница:

– Таркане! Ромейските проповедници отново са тук! – извика момчето и се спря до нас. – Току-що се отправиха към славяните.

– Ах, тази пасмина! – развика се Батуал. – Казах ли им последния път да не стъпват повече тук!

– Какво е затруднението ви с тези ромеи? – намесих се аз в разговора.

– Ювизи, всяка седмица по това време пристигат ромейски свещеници от Одесос, които изпълняват християнски ритуали сред местното славянско население. Опитах се да ги прогоня далеч оттук, но славянските велможи се застъпиха за тях, понеже повечето хора от тяхното племе били християни, още преди ние да дойдем по тези земи. А от друга страна, местните боили се гразнят на ромейските проповедници и се канят да ги нападнат някой ден. И съм изправен пред сериозна трудност.

– Ясно – отвърнах аз. – Заведи ме при свещениците.

Ромейските свещеници бяха в центъра на най-близкото славянско селце и четяха притчи на насядалите около тях славяни. Последните с преклонена глава слушаха техните гуми и повтаряха отделни абзаци. Застанахме в края на групата.

Можех веднага да прекъсна християнската проповед и да разпитам ромейте защо проповядват по моите земи без разрешение (2), или да изчакам търпеливо да приключат (6).

12.

На сутринта събрахме набързо целия лагер и се отправихме на север по река Истър, където по гумите на Ахтум трябваше да има голяма и гъста гора, а група от стотина конници потегли напред, за да примамат хазарите.

След известно време достигнахме гората. Ичиргу-боилът беше прав. Тя наистина създаваше всички

необходими предпоставки за една добра засада. Навлязохме дълбоко в гората и заехме позиции. Аспарух даде нареждане всеки да стои и да чака, докато не бъде надут бойният рог, който да даде начало на нападението.

Малко след обяд у повечето войници се прокрадна съмнение, че хазарите ще влязат в капана. Някои даже мислеха, че отрядът, който беше изпратен сутринта, отдавна е разбит и враговете напредват към столицата, но аз веднага разсеях тези съмнения и продължихме да чакаме.

По залез слънце чухме галопирането на множество коне и се приготвихме за сигнала. Когато хазарската войска навлезе дълбоко в гората, се чу бойният рог и ние изскочихме от прикритията си, за да нападнем противника. Завърза се люто сражение, в което имахме надмощие благодарение на изненадата и терена. Повалих двамата хазари и се загледах към голямата поляна, разположена точно в средата на гората, в която мереха сили моята баща и хазарският полководец Булан. За този човек бях чувал много и все лоши неща – безмилостен, кръвожаден и непримириим противник, който рядко губи сражение. Той беше едър и широкоплещест мъж с множество белези по лицето. Държеше голяма брадва, с която нанасяше удар след удар на Аспарух, който ловко ги отбиваше.

Затичах се да му помогна, но пред мен се появи един не по-малко едър хазарин, който замахна да ме посече с дългата си сабя. Отбих я и отстъпих назад. Трябваше да се справя първо с него.

Хвърли един зар.

Ако числото, което се падне, е между 1 и 3, продължи към 4.

Ако то е между 3 и 6, мини на 7.

13.

Желанието за отмъщение надделя у мен и наредих на моите воини да ги избият до последния човек. Тези негодници причиниха много злини на държавата ни и убиха баща ми. Не заслужаваха нищо по-малко.

Мини към 3.

14.

Реших да се въздържа от подобен жест, защото имахме много разходи покрай войната с хазарите и всяка монета беше ценна. Сбогувахме се със славяните и продължихме по пътя си към Плиска.

Мини към 28.

15.

Отпратих го, като му казах, че държавата ми в този момент води много тежка война с хазарите и всички номизми са предназначени за войската и справяне със загубите, което си беше и самата истина. Комир прие добре думите ми и отново благодари за разрешението. Продължих към свореца на Ерник, за да си почина от изминалите тежки събития.

Продължи към 28.

16.

– Предлагам да ги нападнем директно на сутринта. Така можем и да ги изненадаме – отговорих аз.

Огледах се и видях в очите на мнозина от присъстващите, включително и в тези на баща ми, дълбоко разочарование от предложението ми.

– Млади господарю, ако постъпим така, както Вие предложихте, ще бъдем напълно разгромени. Хазарската войска е три пъти по-многобройна от нашата и лесно ще се превърнем в храна за техните мечове – отвърна притеснено Ахтум.

Беше прав. Моята стратегия не беше най-мъдрата. Внезапно забяха предложения от всеки един от боилите. След кратък спор беше взето решение да се организира засада на сутринта в някоя гъста и труднопроходима гора в близост до реката. За тази цел група от стотина конници трябваше да нанесе бърз удар по хазарите и лъжливо да се оттегли, като така въвлече врага в капана. Само по този начин можехме да изненадаме противник, който е по-многоброен от нас, за краткото време, с което разполагахме. Събранието се разтури и всеки се отправя към своята юрта, за да си почине за утрешната важна битка.

*Извади 1 точка от графа Отношения с боилите.
Продължи към 12.*

17.

Проявих християнско милосърдие и им разреших да проповядват на воля своята религия. Ромеите останаха

много доволни от моето решение и ме благословиха с дълъг живот и успешно управление. Това, разбира се, никак не се понрави на моите боци, като някои от тях дръзнаха да ме нарекат и предател на вратата на дедите ни. Заповядах да ги затворят в тъмница.

Добави 2 точки в графа Отношения с ромеите и извади 2 точки от графа Отношения с боилите.

След това продължи към 31.

18.

Наблюдавах с удоволствие как славяните се хранеха и се зачудих дали да не им дам и известно количество номизми, за да могат по-бързо да възстановят жилищата си (9), или да се въздържа от подобен жест (14)?

19.

За жалост закъснях. Не бях изминал и няколко крачки, когато видях как Булан със силен замах на своята брадва изби меча на баща ми и го рани в гърдите. Аспарух изрева и се свлече по гръб на земята. Хазарският предводител се огледа и като забеляза, че повечето му воини са станали жертва на нашите оръжия, се хвърли на коня си, даде знак за отстъпление и се насочи далеч от бойното поле. Бързо си проправих път и коленичих пред Аспарух, чиято рана бе огромна. В агонията си той изрече с тих глас:

– Сине, сега ти ще поемеш върховната власт. Помни, че интересите на поданиците ти са най-важни и вина-

ги трябва да стоят на първо място, защото българите са свещен народ. Уважавай славяните и им помагай, когато се налага, защото въпреки различията помежду ни, ние трябва да се подкрепяме, за да сме силни пред нашите врагове...

Сетне издъхна. Очите ми се напълниха със сълзи, но не трябваше да се отдавам на чувствата си, все още кипеше сражение. След кратка битка успяхме да сразим и последния останал хазарин. Немалко от враговете ни обаче се измъкнаха заедно със своя предводител.

Ахтум бавно се приближи към мен и ме попита:

– Господарю, успяхме да заловим около петстотин хазари. Да ги убием ли?

Обърнах се. Вързаните пленници бавно крачеха към мен. По лицата им виждах отчаяние, защото знаеха отлично какво правеха българите с пленените хазари.

Какво трябваше да наредя?

– да бъдат убити – 13;

– да бъдат пощадени – 25.

20.

Сред тях излезе един пълничък свещеник с кафява прошарена коса и дълга брада, облечен в черно расо, и заговори притеснено:

– Господарю на българите, не сме искали разрешение, защото от векове населението по тези земи е било силно набожно, особено славянското. Наш дълг, като служители на Бога, е да им помогнем да следват правилно божията воля. Затова те молим от наше име и от името на нашия епископ в Одесос, да ни позволиш да продължим проповедите си сред местното християн-

ско население. Няма да принуждаваме никого насила да приема религията ни.

Загледах се в групата ромей и се зачудих как да постъпя. Отстрани славяните ме гледаха също с умолителни погледи.

Не питаех лоши чувства към ромейската вяра, тъй като моят дядо Кубрат бе приел някога светото кръщение в Константинопол. От друга страна, по-голямата част от народа ми са езичници, на които не им се нраби да слушат чужди проповеди, затова и местните боили създаваха такива препирни.

Как всъщност трябваше да постъпя?

– да им разреши да продължат свободно с проповедите си – 17;

– да им забраня да проповядват в земите ми – 26;

– или да им разреши да проповядват, но само веднъж месечно – 34.

21.

Тъкмо тръгнах към двореца на Ерник, когато към мен се приближи отново аваринът Комир:

– Благодарим, ювиги, за оказаната чест да заживеем във Вашите земи, но мога ли да Ви помоля и за известно количество номизми, за да построим домовете си – попита той с притеснение в гласа.

Ядосах се от този въпрос, тъй като хората му трябваше да бъдат благодарни и на това, че изобщо им разреших да заживеят наравно с нас.

Трябваше ми да им дам номизми (10) или по-добре да откажа (15).

22.

След близо час пътуване достигнахме едно изпепелено славянско село. Жителите му със сълзи на очи наблюдаваха отстрани все още тлеещите останки от домовете си. От групата излезе един възрастен мъж с дълга бяла коса и брада, облечен в сиви ленени грехи, който бавно ни приближи.

– Здравейте, храбри воители – поклони се дълбоко славянинът. – Аз съм Доброслав, старейшина на това село или поне каквото е останало от него. Преди седмица дружина хазарски конници ограби и изпепели домовете ни, като ни остави без прехрана. Повечето мъже избиха, а немалко жени взеха в плен. Останахме само шепа народ.

Старейшината замълча и посочи групата от приблизително двадесет души, която ни наблюдаваше.

– Можем ли да Ви помолим да ни дадете някаква храна, поне докато се съвземем от този удар?

Отидох отзад при обоза, за да погледна колко храна ни е останала и видях, че ще ни стигне, докато се приберем в столицата. Погледнах тъжните лица на славяните и се замислих какво да сторя.

Можех да им дам храна, като така подложих на глад моите верни воители (27), или да не им дам, за да се приберем здрави към столицата (35).

23.

Разреших им да останат да живеят сред нас. Някой ден можеха да са от полза на държавата ни. Те оста-